

Reactie Besluit toekomst pensioenen

Indieners op persoonlijke titel:

[Jos Berkemeijer](#)

[Dick Wenting](#)

29 April 2022

Onderstaand onze reactie op de internetconsultatie Besluit toekomst pensioenen (Besluit). In onze reactie richten wij ons, gelet op onze actuariële achtergrond en jarenlange ervaring als toezichthouder, op de meer technische, praktische en governance aspecten.

Wij hebben waardering voor het vele verrichte werk voor zowel de WTP als het voorliggend Besluit. Dit concept Besluit betreft een gedetailleerde technische uitwerking van het omvangrijke wetsvoorstel WTP dat op zich al een zeer technisch en complex geheel is. Hieronder toetsen wij allereerst het wetsvoorstel WTP op de belangrijkste doelstellingen zoals geformuleerd in het pensioenakkoord, om daarna aan de hand van die toetsing artikelsgewijze in te gaan op de behandeling van de belangrijkste bepalingen van het Besluit. Wij staan open voor vragen en lichten onze reactie graag nader toe.

I. Toetsing doelstellingen WTP op hoofdpunten

1. Eerder perspectief op een koopkrachtig pensioen

- Wij stellen vast dat deze doelstelling niet wordt bereikt en onvoldoende verankerd wordt in zowel de WTP als ook in het Besluit.
- Het huidige wetsvoorstel biedt onvoldoende waarborgen en zicht op een koopkrachtig pensioen na pensionering en in de transitieperiode. Uitgangspunt in de nieuwe wetgeving is nog steeds een nominaal pensioen (het woord koopkracht komt niet eens voor in de WTP).
- Ook ontstaat er voor zowel werkenden als gepensioneerden, ondanks het transitie-FTK en anders dan door marktrentestijgingen, geen wezenlijk beter indexatieperspectief in de transitieperiode.

2. Een transparanter en meer persoonlijk pensioenstelsel

Het nieuwe stelsel is wel persoonlijker, maar volgens vrijwel alle deskundigen nauwelijks uitlegbaar en moeilijker te communiceren. Derhalve is het nieuwe stelsel voor een deelnemer of gepensioneerde ook minder transparant dan het huidige stelsel.

3. Betere aansluiting bij ontwikkelingen in de samenleving en op de arbeidsmarkt

- 'Overstappen' blijft gezien de verschillen in o.a. reserves en beleggingsbeleid tussen pensioenfondsen erg ingewikkeld en adviesintensief in het nieuwe stelsel.
- Blijkens het position paper van VZN¹, lijkt het wetsvoorstel ook niet passend voor zzp-ers.

4. Evenwichtigheid

- In de MvT van de WTP ontbreekt in hoofdstuk 5.2 bij de onderdelen van het Transitieplan dat bij de vaststelling van een evenwichtige transitie rekening gehouden mag worden met onevenwichtigheden uit het verleden, zoals bijvoorbeeld te weinig betaalde premie. Ook in het Besluit treffen we hier niets over aan. Dit ondanks de toezegging van de Minister SZW in de Kamerbrief² d.d. 20 december 2020. Wij adviseren deze omissie te herstellen.
- Door erg strenge regels (o.a. netto-profijt toetsing) en een veelheid aan evenwichtigheidseisen zullen veel besturen van pensioenfondsen onvoldoende in staat zijn om ook voor alle generaties aan een daadwerkelijk evenwichtig, stabiel en koopkrachtig pensioen, invulling te geven.

5. Governance

In de nieuwe pensioenwet komt het risico volledig bij de deelnemers, slapers en gepensioneerden te liggen. Ondanks enkele verbeteringen, reflecteert de nieuw voorgestelde governance-structuur die gewijzigde verhoudingen onvoldoende.

¹ Download: [position paper van VZN](#)

² Kamerbrief Min. SZW Toekomst pensioenstelsel <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32043-554.html>

II Artikelsgewijze behandeling

Artikel 1c. Beschermingsrendement

- Pensioenfondseigen invulling
 - Wij pleiten voor meer ruimte voor pensioenfondsen om de definitie en toepassing van beschermingsrendement naar eigen inzicht evenwichtig in te vullen, eventueel ook o.b.v. een inflatie-beschermingsrendement
 - Beschermingsrendement in solidaire overeenkomst is overbodig en ondoelmatig
Volstaan kan worden met een bij een risico- of leeftijdscohort passende beleggingsmix van vastrentende- en zakelijke waarden, waarbij met name rente-, markt- en inflatierisico integraal en in samenhang worden behandeld en aldus een optimaal beleggingsbeleid kan worden gevoerd zoals ook door de wetgever wordt beoogd.
 - Wij pleiten er voor dat het collectief toedelingsmechanisme (de wijze waarop financiële mee- en tegenvallers collectief worden verwerkt in variabele uitkeringen van flexibele premie-overeenkomsten) ook op solidaire overeenkomsten mag worden toegepast.
 - Wij vragen ons af of het niet tot eenvoudiger en begrijpelijker wetgeving leidt, als de positieve elementen van de solidaire en flexibele overeenkomst worden samengevoegd tot één type premieovereenkomst.
- Bijschrijving biometrisch rendement
Wij krijgen uit de MvT WTP (blz 37:Bescherming van deelnemers tegen langlevensrisico's) aan de hand van de voorbeelden de indruk dat in de solidaire regeling het (ex post bepaalde) biometrisch rendement integraal begrepen zal worden in het beschermingsrendement. Dat lijkt ons technisch niet juist, is slecht uitlegbaar en zal tot veel onbegrip leiden bij gepensioneerden.

Wij zijn van mening dat het biometrisch rendement in alle regelingen ex ante moet worden bepaald en bijgeschreven en dat het resultaat (verschil tussen ex ante en ex post) op langlevensrisico in het totaal rendement van het fonds wordt meegenomen en verdeeld conform de geldende regels betreffende de beleggingsrendementen .

Artikel 1d. Opheffing leenrestrictie

- Onderbouwing
Niet alleen 'onderbouwing' waarom dit in het belang van de deelnemers is, maar ook in het belang van gepensioneerden en meer algemeen : in het belang van alle leeftijdscohorten die al of niet gedeeltelijk een beschermingsrendement ontvangen.
- Negatieve pensioenvermogens worden voorkomen door verdeelregels
Het dient in dit artikel uitgesloten te worden dat ter voorkoming van een negatief vermogen gepensioneerden of deelnemers met een 100% aandeel in het beschermingsrendement uiteindelijk hier toch weer risico lopen in uitzonderlijke slechte beleggingsjaren.
- Leenrestrictie handhaven
Wij zijn tegen het opheffen van de leenrestrictie. Het legt naar onze mening een te grote druk op de solidariteit, met te grote kans op overdracht van risico van jong naar oud. Voor het risicovol beleggen met geleend van ouderen en gepensioneerden, zouden jongeren aan die ouderen en gepensioneerden bovendien een marktconforme risicopremie moeten vergoeden.

Ook kan het zijn dat jongeren zowel verlies maken op beschermingsrendement als op aandelen. Dit aspect zou moeten worden meegenomen in het risicopreferentie-onderzoek.

Artikel 1e. Flexibele premieovereenkomst of premiereregeling

- Vastgestelde of vaste uitkering (zie ook: Artikel 63b. WTP Keuzerecht variabele of vaste uitkering)
Wij vragen de begrippen ‘vastgesteld’ en ‘vast’ op diverse plaatsen te verduidelijken in de tekst van de WTP en het Besluit WTP.

Wellicht helpt het om het begrip ‘vastgestelde uitkeringen’ alleen bij pensioenfondsen te gebruiken omdat hier, zoals in het huidige stelsel, de uitkering bij pensionering éénmalig ‘vastgesteld’ wordt, maar in feite daarna voorwaardelijk vast is. Het begrip ‘vaste uitkering’ kan gebruikt worden voor verzekerde uitkeringen bij verzekeraars, waarbij de uitkering ook daadwerkelijk vast is en blijft.

- Vastgestelde uitkering onder huidig FTK
Wij begrijpen dat er bij een flexibele regeling de keuze is tussen een variabele en een vastgestelde uitkering, en dat de vastgestelde uitkering valt onder het huidige FTK.
Betekent dat laatste dan ook niet dat als beide uitkeringsvarianten door één uitvoerder worden aangeboden er in dat geval ook sprake moet zijn van ringfencing?

In de MvT van de WTP staat (blz. 260): *“De regering handhaaft weliswaar de bepaling dat verschillende pensioenregelingen binnen een bedrijfstakpensioenfonds of ondernemingspensioenfonds één financieel geheel vormen, maar maakt hierop een uitzondering voor de situatie waarin de aanspraken en rechten die vóór de transitie zijn opgebouwd, niet zijn ingevaren. Het vermogen voor deze ‘oude rechten’ blijft in dat geval verplicht afgezonderd van het vermogen dat voor de nieuwe pensioenovereenkomst wordt opgebouwd.”*

De concrete vraag is dus of dit laatste ook niet zou moeten gelden voor fondsen die zowel een vastgestelde als een variabele regeling gaan uitvoeren.

Artikel 1g. Solidariteitsreserve en risicodelingsreserve

- Afdekking van onverwachte inflatie
Om ook inflatierisico's adequaat te kunnen afdekken zal de risicodelingsreserve in de flexibele premieovereenkomst ook op passende wijze gevuld moeten kunnen worden uit het rendement.
Voorgesteld wordt de WTP en het Besluit op dit punt aan te passen.

Artikel 17a. Vaste daling of toepassing projectierendement

- Projectierendement algemeen
De huidige vaststelling van het projectierendement is uitermate complex en slecht uitlegbaar. Die uitlegbaarheid wordt nog verder bemoeilijkt door de moeilijk uitlegbare methoden van vaste daling of stijging. Wij pleiten voor een andere sterk vereenvoudigde en begrijpelijker methode van bepaling van het projectierendement.

Zo zou het nieuwe stelsel veel begrijpelijker worden als het projectierendement kan worden vastgesteld o.b.v. één looptijdafhankelijk ‘prudent rendementspercentage’. Wellicht in drie vormen: valt mee, mediaan en valt tegen.

Dit ‘prudent rendement’ kan dan jaarlijks door bijvoorbeeld de commissie parameters worden bepaald. Een dergelijk rendement past o.i. qua methodiek binnen de mogelijkheden die in artikel 13 lid 4 sub b onderdeel i, [Richtlijn \(EU\) 2016/2341](#) zijn beschreven. Door zowel in de opbouwfase uit te gaan van dit ‘prudent rendement’, als ook in de pensioneringsfase de uitkering eveneens te baseren op dit vast prudent rendement, wordt het pensioensysteem, de uitvoering, de administratie en de communicatie aanmerkelijk vereenvoudigd, de transparantie vergroot en de begrijpelijkheid groter.

Artikel 17a. Lid 4

- Dit artikel luidt: *“Het projectierendement, bedoeld in artikel 63a, derde lid, van de Pensioenwet dan wel artikel 75a, derde lid, van de Wet verplichte beroepspensioenregeling kan na de ingangsdatum van het pensioen wijzigen indien dit het gevolg is van wijziging van de parameter voor aandelenrendement of een wijziging van de risicohouding.”*

Los van wat we hiervoor algemeen al opmerkten, vragen wij om de tekst van dit artikel te verduidelijken. De tekst suggereert dat het projectierendement na ingangsdatum niet zou kunnen wijzigen op grond van bijvoorbeeld marktrentewijzigingen.

Wij nemen aan dat dit niet de bedoeling is? Om een mismatch te voorkomen zou de wijziging in het (default) projectierendement synchroon moeten lopen met de wijziging van de marktrente.

- Om een koopkrachtig pensioen te bereiken zou in het projectierendement tevens inflatie ingebouwd moeten kunnen worden. Wij kennen de reactie van DNB³ op dit punt, maar wetenschappers en deskundigen (o.a. Netspar⁴) zien hier wel mogelijkheden, en het belang voor de pensioensector is groot. Het argument dat het moeilijk is een objectieve marktprijs voor het Nederlands inflatierisico vast te stellen lijkt oplosbaar en ook de scenarioset van DNB is uiteindelijk voor een deel gebaseerd op subjectieve veronderstellingen. Beter een goede schatter voor inflatie door de commissie parameters dan niets doen op het punt van inflatie.

Artikel 28d. Opdrachtbevestiging

- Lid 1
Zou aan de lijst van wijzigingsgronden niet het punt ‘wijziging van de doelstelling’ moeten worden toegevoegd?
- Doelstelling
 - Het valt ons op dat noch in de WTP noch in het Besluit ook maar iets concreets is opgenomen over de kwaliteit of normering van de doelstelling op zich. De doelstelling lijkt geformuleerd te kunnen worden o.b.v. een open norm die door sociale partners wordt vastgesteld en naar believen kan worden aangepast.
 - De term ambitie is nu geheel uit de tekst verdwenen, terwijl bij bijvoorbeeld vaste/vastgestelde uitkeringen die onder het huidige FTK vallen, nog steeds ambitie een rol speelt. Dit element zou toch tenminste geborgd moeten blijven?
 - Weliswaar wordt in artikel 102a WTP gesproken over een toets (berekening) m.b.t. de opdrachtaanvaarding bij de solidaire regeling, hetgeen zou suggereren dat de norm van deze doelstelling al vaststaat. Het is ons overigens onduidelijk waarom die berekening, toets en formulering ontbreekt ter zake van de flexibele regeling.
 - Wij kunnen ons voorstellen dat in dit Besluit de doelstelling voor de nieuwe premierelingen nader wordt voorzien van enkele primaire eisen, zoals bijvoorbeeld een nadere uitwerking van de belangrijkste uitgangspunten van het nieuwe stelsel dat:
 - 1) de regeling een pensioen met 80% vervangingswaarde beoogd o.b.v. 42 dienstjaren en
 - 2) zowel voor als na pensioendatum gestreefd wordt naar een koopkrachtig pensioen overeenkomstig een bepaalde koopkrachtambitie.

³ <https://www.dnb.nl/media/hiwghqhz/bijlage-toezichttoets-wetsvoorstel-wet-toekomst-pensioenen.pdf>

⁴ <https://www.netspar.nl/nieuws/beheersen-van-inflatierisico-in-het-nieuwe-pensioencontract/>

Artikel 44. Transitieplan

- Onevenwichtigheden uit het verleden
In lijn met ons position paper stellen wij voor dat in het transitieplan in ieder geval ook wordt opgenomen dat er een mogelijkheid is om te corrigeren voor onevenwichtigheden uit het verleden. Dit geldt o.a. voor eventueel te weinig betaalde premies en te veel betaalde uitkeringen in het verleden, maar wellicht nog meer voor het corrigeren i.v.m. een indexatieachterstand, als gevolg van de extreem gedaalde rente.

Wij wijzen er in dit verband op de Kamerbrief⁵ d.d. 20 december 2020. inzake 'Toekomst pensioenstelsel' (32 043; Nr. 554; hoofdstuk 5) waarin de Minister SZW zelf expliciet de onevenwichtigheden benoemd waarmee rekening zou moeten worden gehouden bij de transitie.

Wij citeren uit deze belangrijke brief:

“Daarnaast speelt een politieke en bestuurlijke vraag hoe intergenerationeel evenwicht bij de transitie naar het nieuwe stelsel gevonden zou moeten worden. In het Pensioenakkoord zijn afspraken gemaakt op welke manier en met welke methoden de overstap naar de nieuwe contracten zal moeten worden gemaakt. Deze transitie moet evenwichtig zijn voor alle generaties met in achtname van de doelen van het Pensioenakkoord. Zoals ik aan het begin van deze brief schrijf, spelen bij het beoordelen op fondsniveau van de evenwichtigheid van het invaren naar het nieuwe stelsel vele verschillende effecten.

Daaronder vallen ondermeer het langdurig uitstellen van kortingen, het gebruik van premiedemping, de gedaalde rente, de UFR en het moment van invaren.

Deze effecten verschillen overigens sterk tussen fondsen. In het Pensioenakkoord is opgenomen dat de Minister van SZW ten behoeve van deze decentrale afweging, die tijdens de transitie op fondsniveau in een invaarbepaling beslag zal moeten krijgen, een handleiding opstelt. In dit document wordt ook een kwalitatieve en feitelijke duiding opgenomen over de verschillende effecten die ondermeer hierboven zijn genoemd. Naast de voorgeschreven methodieken bij invaren, beoogt de handleiding een handvat te bieden waarmee decentrale partijen tot de voor hun passende, generatie-evenwichtige besluitvorming kunnen komen.

De hoofdlijn van deze handleiding zal bij de indiening van het wetsvoorstel gereed zijn.”

Wij adviseren daarom het 'Standaard Invaarpad' zodanig aan te passen dat dit ruimte biedt voor pensioenfondsen om eventuele **onevenwichtigheden uit het verleden te corrigeren**. Dit geldt met name voor eventueel te weinig betaalde premies en te veel betaalde uitkeringen in het verleden.

Artikel 44a. Hoorrecht

- Ter verduidelijking stellen wij voor de tekst van lid 4 2° als volgt te formuleren:
2°. 10% van alle pensioengerechtigden bij het fonds, met een maximum van 1000;
- Wij missen nog een opmerking over het beroepsrecht van het VO. Wellicht versterkt het de governance als of in het WTP of in het Besluit wordt verduidelijkt dat ook afzonderlijke geledingen van het Verantwoordingsorgaan (VO) een beroepsmogelijkheid hebben.

⁵ Kamerbrief Min. SZW Toekomst pensioenstelsel <https://zoek.officiëlebevestigingen.nl/kst-32043-554.html>

II Artikelsgewijze behandeling: Nota van toelichting

2.1. Risicohouding

Wij vragen om meer duidelijkheid te creëren over de volgende punten:

- Criteria vaststelling risicohouding
Welke criteria gelden voor de vaststelling of de gekozen risicohouding voor een leeftijdsgroep voldoende representatief is in relatie tot de diversiteit aan risicohoudingen van individuele deelnemers?

Bijvoorbeeld: kan/mag het bestuur van een fonds goedkeuren dat in een groep van 1000 deelnemer in een leeftijdscohort 25-30 jaar met een gemiddelde (mediane) risicohouding die leidt tot een aandelen-exposure van 90% er 50 deelnemers zijn die in het geheel geen risico willen lopen?

De gesuggereerde oplossing om in dit soort van gevallen uit te gaan van het 5% percentiel gaat dan niet op, aangezien het niet fair is om 95% van de deelnemers in een risicohouding te drukken die slechts 5% ambieert.

- Risicohouding is niet leeftijdsafhankelijk
Aangezien uit diverse wetenschappelijke onderzoeken (waaronder Netspar: Fieke van der Lecq⁶) blijkt⁷ dat risicohouding niet samenhangt met leeftijd, zou het dan niet een veel verstandiger oplossing zijn om uit te gaan van 3 of 5 verschillende beleggingsprofielen, waaronder bijvoorbeeld een inflatiebeschermings-beleggingsprofiel?
- Risicopreferentie-onderzoek (zie ook art. 14v)
 - a. Kan aangegeven worden hoe het mogelijk wordt dat conform de toelichting bij het risicopreferentie-onderzoek rekening gehouden gaat worden met 'woningbezit'?
 - b. Ontbreekt bij het risicopreferentie-onderzoek niet dat juist rekening gehouden zou moeten worden met andere belangrijke factoren zoals het pensioeninkomen van de partner, pensioenopbouw uit voorgaande dienstbetrekkingen, het gezinsinkomen uit arbeid en het vermogen in box 3?

Hetgeen leidt tot de vragen:

- a. Is de ambitie om risicopreferentie te meten zoals voorgesteld in de wet wel praktisch haalbaar, zinvol en uit perspectief van zorgplicht wel ethisch verdedigbaar?
- b. Wie is aansprakelijk in het geval van een verkeerde risicopreferentie vaststelling of indeling?

Communicatie deelnemers

- In de artikelen 40 t/m 44 van de WTP wordt geregeld wat aan informatie moet worden verstrekt aan de verschillende deelnemersgroepen.

In de MvT (9.1) staat echter dat er nog meer informatie moet worden verstrekt. Wij citeren:

"De pensioenuitvoerder wordt verplicht om deelnemers te informeren over de premie, de bestemming daarvan voor de eigen opbouw en de gemeenschappelijke solidariteitsreserve, de toe- of afname van het voor het pensioen gereserveerde vermogen, stortingen en onttrekking aan dat vermogen, de toedeling van beleggingsresultaten en de overige resultaten. Een concreet voorbeeld betreft het informeren over verworven aanspraken. Voor de nieuwe pensioencontracten is daarmee bedoeld inzicht te geven in het vermogen dat is gereserveerd voor de pensioenuitkering aan de betreffende deelnemer. De specifieke invulling van de informatiebepalingen wordt in lagere wetgeving nader bepaald."

Wij hadden verwacht dat deze extra informatie in het Besluit zou worden geadresseerd.

⁶ Netspar onderzoek pension risk preferences, Fieke van der Lecq: <https://bit.ly/NetsparFvdLecq>

⁷ Risicohouding hangt niet samen met leeftijd: <https://bit.ly/risicohoudingLeeftijd>

- Wij maken ons samen met andere deskundigen (zie position papers commissie Tweede Kamer⁸) ernstig bezorgd over transparantie, uitvoerbaarheid en begrijpelijkheid van de aangeboden informatie. Wij vragen de informatie-eisen in de WTP en Besluit terug te brengen tot een voor deelnemers en gepensioneerden begrijpelijk niveau en te absorberen omvang.
- Zowel wij als ook andere deskundigen, zijn het er over eens dat de uitlegbaarheid en begrijpelijkheid van het nieuwe stelsel nog sterk verbeterd moet worden. Dat geldt met name voor gepensioneerden en voor de omvangrijke groep van laaggeletterden. Reden voor ons om voor te stellen de WTP uit te breiden met een norm voor begrijpelijkheid (X% zegt of heeft aangetoond zijn communicatieoverzicht te begrijpen) o.b.v. van een qua hoogte 'open norm' die door sociale partners en door de uitvoerder kan worden ingevuld.

Huidig FTK in WTP en Besluit

- Wij zien dat in de WTP in Artikel 147. Staten lid 3 een aantal oude staten worden geschrapt. Maar wij nemen aan dat die staten nog wel geleverd moeten worden voor die regelingen die onder het huidig FTK blijven vallen? Wij hadden verwacht dat dit bij het besluit zou worden geregeld.
- Meer in het algemeen is verwarrend welke elementen uit het oude FTK nog op welke onderdelen precies van toepassing blijven. Wellicht kan dit verduidelijkt worden.

Governance

- In het nieuwe pensioenstelsel liggen alle risico's bij de deelnemers en gepensioneerden, en niet meer bij de werkgevers. In de governance en zeggenschap dient dit naar onze mening meer en expliciet tot uitdrukking te komen. Dit kan tot uitdrukking komen door een versterking van de governance, waarbij o.b.v. een evenredige vertegenwoordiging alle geledingen (d.w.z. werknemers, slapers en gepensioneerden) zijn vertegenwoordigd, zonder maximering.

⁸ Position Papers rondetafelgesprek Tweede Kamer d.d. 22 april 2022: <https://bit.ly/2eKamerDES2022>